

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Sžo/56/2013
Identifikačné číslo spisu:	7013200007
Dátum vydania rozhodnutia:	31.10.2013
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Baricová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2013:7013200007.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Baricovej a členov senátu JUDr. Jarmily Urbanovej a JUDr. Milana Moravu, v právnej veci navrhovateľa L., bytom v M., proti odporcovi Centru právnej pomoci, Kancelária Košice, so sídlom v Košiciach, Moyzesova 18, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporcu zo 17. decembra 2012, č. 2N 3895/12, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 01. júla 2013, č. k. 4Sp/1/2013-26, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 01. júla 2013, č. k. 4Sp/1/2013-26 m e n í tak, že rozhodnutie odporcu zo 17. decembra 2012, č. 2N 3895/12 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 01. júla 2013, č. k. 4Sp/1/2013-26 vo výroku o povinnosti navrhovateľa zaplatiť súdny poplatok 35 eur z r u š u j e .

Navrhovateľovi náhradu trov konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Rozsudkom z 01. júla 2013, č. k. 4Sp/1/2013-26 Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „krajský súd“) potvrdil podľa § 250q ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku rozhodnutie odporcu, ktorým nepriznal navrhovateľovi nárok na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o bezplatnej právnej pomoci“) z dôvodu, že vec, s ktorou sa navrhovateľ na odporcu obrátil, nespĺňala požiadavku § 6 ods. 1 písm. b/ zákona o bezplatnej právnej pomoci, t. j. išlo o zrejme bezúspešnú vec. Krajský súd postupujúc podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) preskúmal napadnuté rozhodnutie, venujúc pozornosť skutkovým i právnym okolnostiam veci. Uzavrel, že odporca v žalobe, v súvislosti s ktorou si uplatňuje nárok na poskytnutie právnej pomoci, v správnom konaní o ním uplatnenom nároku na poskytnutie právnej pomoci a ani v opravnom prostriedku proti napadnutému rozhodnutiu odporcu nekonkretizoval žiadny zo skutkových dôvodov ním tvrdenej

absolútnej, resp. relatívnej neplatnosti záložnej zmluvy a súčasne nebola preukázaná ani jedna z právnych skutočností, na základe ktorej by predmetné záložné právo na navrhovateľa ako jedného z nadobúdateľov nepôsobilo. Preto je namieste uzavrieť, že navrhovateľ nepreukázal, že vec prejednávaná na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 17C/114/2010 nie je zrejme bezúspešná.

Navrhovateľ v konaní nebol úspešný, preto mu krajský súd právo na náhradu trov konania nepriznal (§ 250k ods. 1 spojený s § 250l ods. 2 OSP).

Neúspešný navrhovateľ bol v súlade s § 2 ods. 4 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v platnom znení (ďalej len „ZSP“), položky č. 10 písm. e/ sadzobníka súdnych poplatkov tvoriaceho prílohu tohto zákona zaviazaný zaplatiť súdny poplatok 35 eur.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal v lehote ustanovenej zákonom (§ 204 ods. 1 OSP v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá, § 250l ods. 2 OSP) navrhovateľ odvolanie.

Rozsudok krajského súdu označil za nezákonný, zasahujúci do jeho práv garantovaných Ústavou Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Podľa názoru navrhovateľa odporca ako subjekt, ktorý od 01. januára 2013 (správne má byť od 01. januára 2013-pozn.) zabezpečuje advokátov na právnu pomoc občanom v hmotnej núdzi, zneužil svoje postavenie a neoprávnene zasiahol do ústavných práv navrhovateľa. Poukázal na skutočnosť, že do roku 2013 mu bol vždy ustanovený advokát, a to aj v prípadoch, kedy nezákonne špekuloval nejaký súdny úradník a hľadal nezákonné dôvody, ako advokáta neposkytnúť. Krajský súd v Košiciach navrhovateľovi advokáta vždy ustanovil.

Odporca podľa navrhovateľa naopak špekulatívne zamietol žiadosť navrhovateľa, postaviac sa do roly všemohúceho a absolútneho vládca nad súdmi, keď rozhodol, či navrhovateľ súdy spor vyhrá, alebo prehrá, a to ešte pred vlastným konaním pred súdom.

Navrhovateľ ďalej vyslovil podozrenie, že sudkyňa G. ovplyvnila úradníka rozhodujúceho o jeho žiadosti, pričom menovaná sudkyňa klamala aj pred krajským súdom a v tomto spore nebola vylúčená, no v ďalších dvoch áno. Navrhovateľ sám podal na ňu trestné oznámenie pre podozrenie na organizovanom zločine. Má ísť o mafiánsky podvod v hodnote 800.000 eur. Je pre navrhovateľa nepochopiteľné, ako mohol sudca krajského súdu podľahnúť nezákonným právnym rozborom odporcu, ktorého úmyslom je zlegalizovať tento mafiánsky podvod.

K odvolaniu pripojil celý „právny elaborát“, ktorým súdu poskytuje rozbor veci vyvracajúci účelový a zaujatý rozbor predložený odporcom. Odporca najmä ignoroval § 879e ods. 1 Občianskeho zákonníka, zákony č. 526/2002 Z. z. a č. 527/2002 Z. z. platné od 01. januára 2013, ako aj viaceré nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) a rozhodnutia krajských súdov, na ktoré navrhovateľ v pripojenom rozbere poukazuje a ktoré preukazujú jednoznačnú úspešnosť navrhovateľa v súdnom konaní vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 17C/114/2010.

Odporca vo svojom písomnom vyjadrení označil odvolanie navrhovateľa za nedôvodné, Zotrval na obsahu svojho vyjadrenia k opravnému prostriedku navrhovateľa. Rozsudok krajského súdu je podľa jeho názoru zákonný a vecne správny, bol vydaný v súlade s právnymi predpismi, a preto navrhol jeho potvrdenie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá OSP), preskúmal napadnutý rozsudok, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, v medziach podaného odvolania (§ 212 ods. 1 OSP v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá OSP), odvolanie prejednal bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 250ja ods. 2 veta prvá OSP), keď deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený minimálne päť dní vopred na úradnej tabuli a na internetovej stránke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky www.nsud.sk (§ 156 ods. 1 a ods. 3 OSP v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá a § 211 ods. 2 OSP) a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľa je namieste priznať úspech.

V správnom súdnictve preskúmajú súdy na základe žalôb alebo opravných prostriedkov zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, ktorými sa zakladajú, menia alebo zrušujú práva alebo povinnosti fyzických alebo právnických osôb (§ 244 ods. 1 OSP).

Podľa ustanovení tretej hlavy druhej časti OSP sa postupuje v prípadoch, v ktorých zákon zveruje súdom rozhodovanie o opravných prostriedkoch proti neprávoplatným rozhodnutiam správnych orgánov (§ 250l ods. 1 OSP).

Podstatou správneho súdnictva je ochrana práv občanov a právnických osôb, o ktorých sa rozhodovalo v správnom konaní; ide o právny inštitút, ktorý umožňuje, aby sa každá osoba, ktorá sa cíti byť rozhodnutím či postupom orgánu verejnej správy poškodená, dovolala súdu, ako nezávislého orgánu a vyvolala tak konanie, v ktorom správny orgán už nebude mať autoritatívne postavenie, ale bude účastníkom konania s rovnakými právami, ako ten, o koho práva v konaní ide.

Úlohou správneho súdu pri preskúvaní zákonnosti rozhodnutia a postupu správneho orgánu podľa piatej časti druhej hlavy Občianskeho súdneho poriadku je posudzovať, či správny orgán vecne príslušný na konanie si zadovážil dostatok skutkových podkladov pre vydanie rozhodnutia, či zistil vo veci skutočný stav, či konal v súčinnosti s účastníkmi konania, či rozhodnutie bolo vydané v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi a či obsahovalo zákonom predpísané náležitosti, teda či rozhodnutie správneho orgánu bolo vydané v súlade s hmotnoprávnymi ako aj s procesnoprávnymi predpismi. Zákonnosť rozhodnutia správneho orgánu je podmienená zákonnosťou postupu správneho orgánu predchádzajúce vydaniu napadnutého rozhodnutia. V rámci správneho prieskumu súd teda skúma aj procesné pochybenia správneho orgánu namietané v žalobe, či uvedené procesné pochybenie správneho orgánu je takou vadou konania pred správnym orgánom, ktorá mohla mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia (§ 250i ods. 3 OSP).

V prejednávanej veci odporca nepriznal navrhovateľovi nárok na právnu pomoc poskytovanú podľa zákona o bezplatnej právnej pomoci, a to v občianskoprávnom spore vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 17C/114/2010. Ako vyplýva z tvrdení a listín predložených navrhovateľom, predmetom sporu je záložná zmluva, ktorou bolo zriadené záložné právo na nehnuteľnosť, ktorá má vlastnícky patriť synovi navrhovateľa. Neplatnosť zmluvy o zriadení záložného práva navrhovateľ vyvodzuje zo skutočnosti, že zriaďovateľ záložného práva nikdy nebol vlastníkom dotknutej nehnuteľnosti a nikdy ku nej nemal dispozičné právo.

Z obsahu pripojeného spisového materiálu vyplýva, že navrhovateľ s manželkou ako predávajúci kúpnu zmluvou z 15. júna 1998 previedli nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXXX, pre okres Košice IV, obec Košice-JUH, katastrálne územie L. (ďalej len „predmetné nehnuteľnosti“), na kupujúceho, spoločnosť BVS, s. r. o., ktorej jediným spoločníkom a konateľom bol navrhovateľ. Vklad vlastníckeho práva na základe kúpnej zmluvy bol povolená rozhodnutím Okresného úradu Košice IV., katastrálny odbor, z 25. júna 1998, č. V-1755/98.

BVS, s. r. o. uzavrela ako dlžník 23. októbra 1998 zmluvu o pôžičke s veriteľom C., formou notárskej zápisnice č. N 175/98, NZ 175/98. Predmetom zmluvy bolo poskytnutie 1.500.000,- Sk dlžníkovi, ktorý sa zaviazal poskytnutú sumu vrátiť veriteľovi do 23. apríla 1999. Súčasne dlžník vyhlásil, že za svoj záväzok ručí predmetnými nehnuteľnosťami. Následne 26. októbra 1998 bola medzi BVS, s. r. o. a C. uzavretá záložná zmluva.

Navrhovateľ a jeho manželka na jednej strane a BVS, s. r. o. na strane druhej uzavreli 29. apríla 1999 „dohodu o vzájomnom urovnaní podľa § 585 Občianskeho zákonníka“. V nej účastníci dohody zhodne skonštatovali, že kupujúci z kúpnej zmluvy z 15. júna 1998 nezaplatil prvú splátku kúpnej ceny vo výške 1.000.000,- Sk do jedného roka odo dňa podpísania kúpnej zmluvy tak, ako to bolo v kúpnej zmluve dohodnuté. Preto predávajúci využili svoje právo odstúpiť od tejto kúpnej zmluvy. Okresný úrad Košice IV., katastrálny odbor záznamom č. Z-600/99 deklaroval, že vlastníckymi nehnuteľnosťami zapísanými na predmetnom liste vlastníctva č. XXXX sú pôvodní vlastníci - navrhovateľ a jeho manželka X. v podiele 1/1.

Žalobou doručenou 10. augusta 2010 Okresnému súdu Košice II. sa navrhovateľ domáhal určenia neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva z 26. októbra 1998. V žalobe uviedol, že záložca BVS, s. r. o. sa nikdy nestal vlastníkom predmetných nehnuteľností zapísaných na LV č. XXXX. Uviedol, že kúpna zmluva z 15. júna 1998 uzavretá medzi predávajúcimi L. a X. a kupujúcim BVS, s. r. o. bola vymazaná z LV č. XXXX z dôvodu odstúpenia od kúpnej zmluvy z 29. apríla 1999, pričom odstúpenie

bolo zapísané záznamom do katastra nehnuteľností pod č. Z 600/99 a nadobudlo právoplatnosť 04. mája 1999. Na základe tohto odstúpenia boli navrhovateľ a jeho manželka evidovaní v katastri nehnuteľností ako vlastníci až do 14. januára 2000. Navrhovateľ v žalobe uviedol, že v súvislosti s výmazom kúpnej zmluvy z 15. júna 1998 bola povinná správa katastra vymazať aj záložné právo zriadené na základe zmluvy o zriadení záložného práva.

V zmysle výpisu z katastre nehnuteľností aktualizovaného k 21. októbru 2013 je výlučným vlastníkom predmetných nehnuteľností P. ktorý ich nadobudol v dobrovoľnej dražbe, o ktorej bola spísaná notárska zápisnica N 232/2013, Nz 5519/2013, NCRI 5672/2013, Z-1643/13 z 27. februára 2013 v.z. 672/2013. Možno sa preto domnievať, že spoločnosť BVS, s. r. o. nebola schopná riadne a včas plniť svoj záväzok vyplývajúci jej zo zmluvy o pôžičke a veriteľ C. pristúpil k realizácii záložného práva.

Podľa § 3 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci tento zákon sa vzťahuje na poskytovanie právnej pomoci:

a/ v občianskoprávných veciach, obchodnoprávných veciach, pracovnoprávných veciach, rodinnoprávných veciach, v konaní pred súdom v správnom súdnictve a v týchto veciach aj v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky (ďalej len „vnútroštátne spory“),

b/ v cezhraničných sporoch v občianskoprávných veciach, obchodnoprávných veciach, pracovnoprávných veciach a v rodinnoprávných veciach a

c/ v azylových veciach, v konaní o administratívnom vyhostení a v týchto veciach aj v konaní pred súdom v správnom súdnictve a v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

Podľa § 6 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci fyzická osoba má právo na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej účasti, ak:

a) jej príjem nepresahuje 1,4-násobok sumy životného minima ustanoveného osobitným predpisom a nemôže si využívanie právnych služieb zabezpečiť svojím majetkom,

b) nejde o zrejmu bezúspešnosť sporu a

c) hodnota sporu prevyšuje hodnotu minimálnej mzdy okrem sporov, v ktorých nie je možné hodnotu sporu vyčíslieť v peniazoch.

Podľa § 6 ods. 2 zákona o bezplatnej právnej pomoci podmienky na poskytnutie právnej pomoci podľa odseku 1 písm. a/ a b/ musí fyzická osoba spĺňať počas celého trvania poskytovania právnej pomoci bez finančnej účasti.

Podľa § 6a ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci ak príjem fyzickej osoby presahuje 1,4-násobok sumy životného minima ustanoveného osobitným predpisom a súčasne nepresahuje 1,6-násobok uvedenej sumy a nemôže si využívanie právnych služieb zabezpečiť svojím majetkom, má právo na poskytnutie právnej pomoci určeným advokátom alebo centrom pri splnení podmienky finančnej účasti vo výške 20 % trov právneho zastúpenia podľa osobitného predpisu; splnenie podmienok podľa § 6 ods. 1 písm. b/ a c/ tým nie je dotknuté. Ustanovenie § 6 ods. 2 sa použije primerane.

Podľa § 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci pri posudzovaní zrejmej bezúspešnosti sporu centrum prihliadne najmä na to, či právo nezaniklo uplynutím času, či sa právo nepremĺčalo a či je žiadateľ schopný označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, ktoré sú dôležité na zistenie skutkového stavu.

Podľa § 25 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci na konanie o nároku na poskytnutie právnej pomoci a o súvisiacich nárokoch podľa tohto zákona sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní.

Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Centrum právnej pomoci je štátna rozpočtová organizácia, ktorá poskytuje právnu pomoc podľa tohto zákona svojimi zamestnancami, určenými advokátmi a mediátormi (§ 5 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci). Nie je preto jeho úlohou automaticky prideľovať advokátov, ako sa domnieva

navrhovateľ. Centrum právnej pomoci, podobne ako predtým všeobecné súdy, skúma každý žiadosť žiadateľa a vyhodnocuje ju z hľadiska splnenia podmienok podľa zákona o bezplatnej právnej pomoci, osobitne podmienok podľa § 6 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci. Zákon zároveň ustanovuje kritériá pre posudzovanie splnenia ním ustanovených požiadaviek (§ 6a až § 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci).

Spornou skutočnosťou v prejednávanej veci je otázka posúdenia, či vo veci vedenej na Okresnom súde Košice II. pod sp. zn. 17C/114/2010 možno vo vzťahu k navrhovateľovi konštatovať zrejmu bezúspešnosť (§ 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci), ktorá ho vylučuje z poskytnutia právnej pomoci poskytovanej odporcom podľa zákona o bezplatnej právnej pomoci.

Pojem zrejmej bezúspešnosti v spore bol v našom právnom poriadku pôvodne obsiahnutý len v § 138 ods. 1 OSP v súvislosti s posudzovaním žiadosti účastníka konania o oslobodení od platenia súdnych poplatkov, keď OSP pre priznanie oslobodenia odplatenia súdnych poplatkov vylučuje zrejme bezúspešne uplatňovanie alebo bránenie práva. Občiansky súdny poriadok však konkrétne neupravuje, čo je potrebné pod týmto pojmom rozumieť. Zákon o bezplatnej právnej pomoci príkladmo uvádza, načo je potrebné prihliadať pri posudzovaní zrejmej bezúspešnosti sporu, keďže jednou z podmienok pre priznanie tohto nároku je, že nejde o zrejmu bezúspešnosť sporu. Pri aplikácii § 138 OSP všeobecné súdy judikovali, že o zrejmu bezúspešnosť sa jedná najmä vtedy, ak už zo skutkových tvrdení žiadateľa je nepochybné, že mu vo veci nemôže byť vyhovie.

Posudzovanie splnenia zákonných podmienok na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej účasti podľa § 6 zákona o bezplatnej právnej pomoci je výsledkom správnej úvahy správneho orgánu, k čomu sa nevyžaduje vykonávanie dokazovania podľa § 120 a nasl. OSP ohľadne samotného nároku (uplatneného práva), o ktorom sa rozhoduje v základnom konaní, v ktorom žiadateľ žiada o poskytnutie právnej pomoci. Súd v preskúmvacom konaní skúma to, či rozhodnutie správneho orgánu vydaného na základe správneho uváženia nevybočilo z medzí a hľadísk stanovených zákonom. V prejednávanom prípade sú tieto upravené v § 6 ods. 1 v spojení s § 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci, v ktorých ustanoveniach sú určené zákonné podmienky pre možnosť poskytnutia právnej pomoci, vrátane podmienky, že nejde o zrejmu bezúspešnosť sporu. Správny orgán je v zmysle § 47 ods. 3 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) v odôvodnení svojho rozhodnutia povinný uviesť, ako použil správnu úvahu pri použití právnych predpisov, akými úvahami bol vedený pri hodnotení dôkazov smerujúcich k preukázaniu podmienok pre priznanie nároku na právnu pomoc, k objasneniu skutočného stavu veci a k zisťovaniu podkladov pre rozhodnutie. Správny orgán pritom vykonáva dokazovanie podľa § 32 a nasl. správneho poriadku, na ktorého použitie odkazuje § 25 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci.

Orgán verejnej správy sa v prejednávanom prípade zaoberal posudzovaním otázky zrejmej bezúspešnosti sporu, keďže zákon ustanovil ako jednu z podmienok pre možnosť priznania nároku na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej účasti, že nejde o zrejmu bezúspešnosť sporu. Účelom prijatia zákona o bezplatnej právnej pomoci bolo zabezpečiť prístup súdu tým žiadateľom v hmotnej núdzi, ktorým evidentne hrozí ujma na ich právach z dôvodu, že nemajú finančné prostriedky na zaplatenie právneho zastúpenia v ich veci. Skúmanie otázky možného reálneho poškodenia ich práv, resp. právom chránených záujmov súvisí s tým, či by mohli byť úspešní (s prihliadnutím na hmotnoprávne a procesnoprávne predpisy) vo veciach, v ktorých žiadajú o priznanie, resp. o poskytnutie právnej pomoci. Posúdenie tejto otázky patrí do právomoci odporcu, ktorý musí každú vec posudzovať individuálne a to s prihliadnutím na osobitosti v jednotlivých prípadoch.

Je možné, že záver odporcu o bezúspešnosti sporu nemusí byť vždy totožný s následným rozhodnutím príslušného súdu, do právomoci ktorého patrí rozhodovať vo veci samej. Ani súd v preskúmvacom konaní podľa tretej hlavy piatej časti OSP však nenahrádza konanie tohto všeobecného súdu. Správny súd posudzuje len zákonnosť rozhodnutia a postupu odporcu, t. j. či konanie bolo vedené v súlade s procesnými predpismi, či správny orgán aplikoval príslušný hmotnoprávny predpis. Správne súdy nenahrádzajú rozhodovanie všeobecných súdov a nemôžu ani prejudikovať rozhodnutie všeobecného súdu vo veci, s ktorou sa navrhovateľ obrátil so žiadosťou o poskytnutie právnej pomoci na odporcu.

Odporca ako orgán verejnej správy má povinnosť zaoberať sa zrejmosťou bezúspešnosťou sporu. Len v prípade, ak konštatuje, že nejde o zrejmosť bezúspešnosť sporu (za predpokladu splnenia ostatných podmienok stanovených v § 6 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci), môže priznať žiadateľovi nárok na právnu pomoc.

Skutočnosťou rozhodujúcou pre vyslovenie záveru o zrejmej bezúspešnosti navrhovateľa v konaní vedenom na Okresnom súde Košice II. pod sp. zn. 17C/114/2010 je podľa napadnutého rozhodnutia to, že navrhovateľ vo svojej žalobe v označenom konaní, ani vo svojich vyjadreniach neuviedol žiadne právne relevantné skutočnosti, ktoré by mohli mať za následok absolútnu, alebo relatívnu neplatnosť zmluvy o zriadení záložného práva. Tento svoj záver odporca oprel o príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka, najmä § 34, § 35 ods. 1, § 37 ods. 1, § 39-41, § 48 a § 49a, ako aj právnu úpravu záložného práva obsiahnutú v § 151a a nasl. Občianskeho zákonníka, pričom sa podrobnejšie zaoberal dôvodmi neplatnosti právnych úkonov v zmysle § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka a § 49a Občianskeho zákonníka. Odporca poukázal tiež na 3-ročnú premlčaciu dobu pre domáhanie sa vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva (§ 49a Občianskeho zákonníka), ktorá uplynula 27. októbra 2001, pričom žaloba bola podaná 10. augusta 2010.

Zákon o bezplatnej právnej pomoci vyžaduje súčasné splnenie požiadaviek uvedených v § 6 ods. 1, preto nenaplnenie ktorejkoľvek z nich vylučuje priznanie nároku na právnu pomoc žiadateľovi. Odporca sa po zistení zrejmej bezúspešnosti sporu navrhovateľa ďalej nezaoberal jeho majetkovými a osobnými pomermi, preto táto otázka nebola relevantná pre prejednanie tunajšej veci.

Najvyšší súd sa teda ako kľúčovou zaoberal otázkou zrejmej bezúspešnosti sporu navrhovateľa v konaní, v ktorom sa domáha vyslovenia neplatnosti záložnej zmluvy.

Odporca skonštatoval, že 1/ neuviedol žiadne tvrdenie nasvedčujúce zániku tejto zmluvy podľa § 151md Občianskeho zákonníka, 2/ navrhovateľ vo svojej žiadosti opomenul uviesť akúkoľvek relevantnú skutočnosť zakladajúcu relatívnu alebo absolútnu neplatnosť ním napadnutého právneho úkonu - záložnej zmluvy, 3/ lehota na uplatnenie relatívnej neplatnosti záložnej zmluvy uplynula, došlo teda k premlčaniu tohto práva.

Záznam zo stretnutia so žiadateľom, ktorý s navrhovateľom spísal odporca 20. novembra 2012, obsahuje tvrdenie navrhovateľa, že: „X. nikdy nežiadal splatenie dlhu, spoločnosť mu celú sumu 1mil. 150tisíc Sk zaplatila + úroky 2minl. Sk navyše.“ Je pravda, že toto tvrdenie nie je zahrnuté v žalobe navrhovateľa, ktorou sa domáhal neplatnosti záložnej zmluvy v občianskoprávnom konaní, je to však odporca, ktorý mal tomuto tvrdeniu nasvedčujúcemu naplneniu § 151md ods. 1 písm. a/ Občianskeho zákonníka venovať pozornosť a vyžiadať si od navrhovateľa doklad, že sa tak stalo, resp. iný dôkazný prostriedok. Preto sa nemožno stotožniť so záverom odporcu, že navrhovateľ neuviedol žiadne so skutočnosťou o tom, že došlo k zániku záložnej zmluvy, keď zo Záznamu jasne vyplýva tvrdenie zániku zabezpečenej pohľadávky.

Pokiaľ sa odporca ďalej nevenoval tejto skutočnosti, nezisťoval si schopnosť navrhovateľa preukázať toto jeho tvrdenie, postupoval v rozpore s § 32 správneho poriadku a tento jeho záver nemá oporu v obsahu predloženého administratívneho spisu.

Zatiaľ čo vo vzťahu k relatívnej neplatnosti odporca správne zisťoval uvedenie niektorého zo zákonom ustanoveného dôvodu relatívnej neplatnosti podľa § 40a Občianskeho zákonníka a v tomto smere nemožno vzniesť výhrady, nemožno to isté uviesť vo vzťahu k záverom odporcu týkajúcim sa absolútnej neplatnosti záložnej zmluvy. Pre absolútnu neplatnosť právneho úkonu totiž platí, že:

- pôsobí ex tunc, t. j. od počiatku,
- vyplýva priamo zo zákona, súd na ňu prihliada z úradnej povinnosti, t. j. aj bez námietky vznesenej účastníkom konania,
- nemožno ju žiadnym spôsobom napraviť či zhojiť, pretože úkon, ktorého sa dotýka, právne neexistuje,
- nie je časovo obmedzená, hoci je tu určitá výnimka (vydržanie).

Keďže absolútna neplatnosť právneho úkonu nie je podmienená vznesením námietky dotknutým

účastníkom konania, ale nastáva zo zákona a súd na ňu prihliada z úradnej povinnosti, je zistenie odporcu irelevantné. Navrhovateľ totiž vo svojej žiadosti nemusel tvrdiť žiadnu zo skutočností zakladajúcich absolútnu neplatnosť právneho úkonu pre to, aby eventuálne mohla byť v konaní pred súdom zistená. Ide o skutočnosť, voči ktorej mu zo zákona nevyplýva povinnosť tvrdenia. Zistenie absolútnej neplatnosti právneho úkonu je už vecou vlastného konania pred súdom, v opačnom prípade dochádza k zasahovaniu do právomoci súdu, ktorý koná vo veci samej. Preto ani najvyšší súd v tomto konaní nie je oprávnený zisťovať jej danosť.

Pokiaľ sa odporca a následne krajský súd uspokojili so zistením absencie tvrdenia konkrétnych dôvodov absolútnej neplatnosti záložnej zmluvy, je namieste konštatovať, že toto zistenie nie je dostačujúce pre skonštatovanie zrejmej bezúspešnosti. Na skutočnosti, na ktoré zákon ukladá súdu prihliadať z úradnej povinnosti resp. skúmať ich z úradnej povinnosti (preklúzia, absolútna neplatnosť právneho úkonu) je totiž zrejma bezúspešnosť, osobitne tak, ako je zadefinovaná v § 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci, povahou veci vylúčená.

Paragraf § 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci ukladá centru právnej pomoci prihladiť pri zisťovaní zrejmej bezúspešnosti najmä na to, či právo nezaniklo uplynutím času, či sa právo nepremlčalo a či je žiadateľ schopný označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, ktoré sú dôležité na zistenie skutkového stavu.

Podľa § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka právo sa premľčí, ak sa nevykonalo v dobe v tomto zákone ustanovenej (§ 101 až 110). Na premľčanie súd prihliadne len na námietku dlžníka. Ak sa dlžník premľčania dovoľá, nemožno premľčané právo veriteľovi priznať.

Podľa § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka premľčujú sa všetky majetkové práva s výnimkou vlastníckeho práva. Tým nie je dotknuté ustanovenie § 105. Záložné práva sa nepremľčujú skôr, než zabezpečená pohľadávka.

Podstata premľčania spočíva v priebehu dvoch samostatných štádií jeho uplynutia:

1. uplynula zákonom ustanovená doba (premlčacia doba), a oprávnený subjekt svoje právo nevykonával, hoci tak urobiť mal a mohol:

V tomto štádiu však veriteľovi ostáva premľčané právo zachované, rovnako tak ostáva zachovaný dlh dlžníka. V dôsledku premľčania však dlžníkovi vzniklo oprávnenie vzniesť námietku premľčania, a tým spôsobiť zánik veriteľovej možnosti domôcť sa s úspechom na súde premľčaného práva, alebo spôsobiť zánik nároku. Až keď povinný subjekt námietku premľčania uplatní, nastáva druhé štádium.

2. Vznesenie námietky premľčania na to oprávneným subjektom:

Vznesením námietky premľčania dochádza k zániku nároku vyplývajúceho z premľčaného práva. Takéto právo nemôže byť priznané súdom, stáva sa nevynútiteľným, tzv. naturálnym právom (bez nároku). Keďže však právo ako také existuje, dlžník môže na základe svojho slobodného rozhodnutia plniť, čo bol z premľčaného záväzku povinný, bez toho, že by na strane veriteľa došlo k bezdôvodnému obohateniu.

Samo uplynutie premľčacej doby síce oslabuje právo žalobcu v občianskoprávnom konaní, avšak nemožno na základe neho vyvodiť zrejmu bezúspešnosť. V opačnom prípade by šlo o zásah do konania, hraničiaci s narušením zásady rovnosti strán v súdnom konaní, kedy centrum právnej pomoci ako tretí subjekt skúma premľčanie, čím v konečnom dôsledku napomáha budovaniu obrany žalovaného bez toho, že by bolo jeho zástupcom v konaní.

Najvyšší súd si uvedomuje, že odporca v tomto smere len rešpektoval § 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci, avšak je nevyhnutné, aby tak robil s čo najmenšími následkami pre vzťah, ktorý je predmetom sporu v občianskoprávnom konaní. Teda, aby § 8 zákona o bezplatnej právnej pomoci realizoval v súlade čl. 152 ods. 4 ústavy, v zmysle ktorého výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Najvyšší súd poukazuje na čl. 13 ods. 2, 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“), v

ktorých sú ustanovené možnosti obmedzenia základných práv a slobôd. Ako vyplýva z čl. 13 ods. 2 ústavy medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom. Následne, zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky (čl. 13 ods. 3 ústavy); a napokon pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ (čl. 13 ods. 4 ústavy).

Z uvedeného vyplýva tiež obmedzenie práva na bezplatnú právnu pomoc - požiadavka ustanovená ako v § 6 ods. 1 písm. b/ zákona o bezplatnej právnej pomoci, tak i v § 138 OSP, aby spor, pre ktorý sa žiada poskytnutie právnej pomoci, nebol zrejme bezúspešným sporom. Takým je i spor, v ktorom je právo uplatňované iným než zákonom ustanoveným spôsobom, alebo spor, v ktorom zo skutkových tvrdení (popísania udalostí, ktoré viedli k sporu) je „na prvý pohľad“ zrejmé, že tu nie je tvrdené právo, resp. je zrejmé, že toto právo nie je ohrozené (reálne možným) nezákonným zásahom. Sama skutočnosť, že osoba pociťuje krivdu alebo nespravodlivosť, neznamena, že dochádza k porušeniu zákona v jej neprospech.

Ako už bolo uvedené vyššie, bezúspešnosť sporu je pre potreby posúdenia žiadosti o právnu pomoc skúmaná len povrchne, nie je úlohou Centra právnej pomoci a ani súdu v správnom súdnictve ísť do hĺbky sporu, či vykonávať dokazovanie, ktoré prislúcha súdu konajúcemu o veci samej. Preto ani názor vyslovený v takomto konaní o poskytnutí právnej pomoci nie je záväzný pre konanie a rozhodnutie o veci samej. Toto vyplýva aj z oddelenia subjektov rozhodujúcich o veci a rozhodujúcich o poskytnutí či neposkytnutí bezplatnej právnej pomoci, kedy druhý z orgánov nemá a nemôže mať k dispozícii taký komplexný prehľad o veci, aký má orgán, ktorý o nej koná. Preto sa môže zaoberať len tým, čo je zrejmé, pričom má však povinnosť vyplývajúcu mu z § 25 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci a § 32, § 47 ods. 1, 3 správneho poriadku v rámci zákonom ustanovených medzi čo najpresnejšie zistiť skutočný stav veci, z neho vyvodíť právne závery a tieto riadne odôvodniť.

Najvyšší súd považuje za potrebné dodať, že pre nenaplnenie požiadavky § 6 ods. 1 písm. b/ zákona o bezplatnej právnej pomoci nestačí, že zrejmu bezúspešnosť sporu nemožno vylúčiť, ale je nevyhnutné, aby bezúspešnosť sporu žiadateľa bola tak jednoznačná, že je zrejma už na základe zbežného posúdenia veci. V opačnom prípade ide len o možnú bezúspešnosť sporu, ktorá osebe nevyklučuje žiadateľa z nároku na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona o bezplatnej právnej pomoci. Treba mať na zreteli, že rozhodovanie o priznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona o bezplatnej právnej pomoci predstavuje obmedzenie práva na súdnu a inú právnu pomoc garantovaného ústavou, preto je nanajvyššie nutné brať do úvahy čl. 13 ústavy tak, aby do tohto práva bolo zasiahnuté skutočne len v nevyhnutnej miere a vždy v súlade so zákonom.

S ohľadom na uvedené mal najvyšší súd za to, že je potrebné odvolaniu navrhovateľa vyhovieť a rozsudok krajského súdu z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci zmeniť (§ 250ja ods. 3 OSP, § 250l ods. 2 OSP), napadnuté rozhodnutie odporcu z rovnakého dôvodu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 250q ods. 2 OSP). V novom konaní odporca opätovne posúdi žiadosť žiadateľa z hľadiska splnenia podmienok ustanovených v § 6 ods. 1 zákona o bezplatnej právnej pomoci, pričom vo vzťahu k zisťovaniu zrejmej bezúspešnosti je viazaný právnym názorom najvyššieho súdu vysloveným v tomto rozsudku (§ 250r OSP).

Vzhľadom na niektoré argumenty navrhovateľa považuje najvyšší súd za potrebné dodať nasledovné:

S účinnosťou od 01. januára 2012 došlo k zmene právnej úpravy, a teda aj pravidiel, pre ustanovovanie právneho zástupcu v občianskom súdnom konaní. Pokým do 31. decembra 2011 to bol súd, kto rozhodoval jednak o oslobodení od súdnych poplatkov (§ 138 OSP), a tiež o pridelení právneho zástupcu - buď z radov advokátov, alebo ustanovil za zástupcu účastníka Centrum právnej pomoci, počínajúc 01. januárom 2012 prešla táto právomoc v plnom rozsahu na Centrum právnej pomoci. Centrum právnej pomoci pritom nie je viazané rozhodnutím súdu o oslobodení od súdnych poplatkov, ani tým, že účastník bol na Centrum právnej pomoci odkázaný súdom.

Pokiaľ teda ide o navrhovateľom namietanú skutočnosť, že Krajský súd v Košiciach uznesením z 31. mája 2012, č. k. 3Co/293/2011-145 navrhovateľovi a jeho manželke priznal oslobodenie od súdnych poplatkov v konaní 17C/144/2010, považuje najvyšší súd pre informáciu navrhovateľa dodať, že odporca nie je týmto výrokom a právnym názorom vysloveným v predmetnom uznesení krajského súdu viazaný, pretože ani OSP a ani zákon o bezplatnej právnej pomoci mu to neukladajú. Dodatkom, krajský súd sa v odôvodnení uznesenia z 31. mája 2012, č. k. 3Co/293/2011-145 otázkou, či ide, alebo nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva, vôbec nezaoberal. Rovnako tak nie je relevantná skutočnosť, že navrhovateľovi v minulosti v iných veciach bol ustanovený zástupca z radov advokátov podľa § 30 OSP účinného do 31. decembra 2011.

Najvyšší súd upriamuje pozornosť navrhovateľa tiež na § 24 ods. 5 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o advokácii“), v zmysle ktorého advokát môže poskytnúť právne služby za zníženú odmenu alebo bezplatne, ak to odôvodňujú osobné pomery alebo majetkové pomery klienta alebo je na to iný dôvod hodný osobitného zreteľa.

Preto, ak by navrhovateľ nebol so svojou žiadosťou o poskytnutie právnej pomoci podľa zákona o bezplatnej právnej pomoci úspešný, môže sa o právnu pomoc v jeho veci uchádzať priamo u advokáta. Je namieste upozornenie, že bezplatné poskytnutie právnej pomoci je pre advokáta len možnosťou a záleží výlučne od jeho osobného rozhodnutia, či takéto zastupovanie prijme, pretože v takomto prípade mu nevzniká nárok na odmenu hradenú štátom (§ 25 zákona o advokácii).

Vzhľadom k tomu, že navrhovateľ bol v konaní úspešný, vzťahuje sa na neho oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 3 ZSP. Následkom toho stratil oporu v zákone výrok rozsudku krajského súdu, ktorým bola navrhovateľke uložená poplatková povinnosť, preto ho najvyšší súd zrušil (§ 250ja ods. 3 veta druhá OSP a § 221 ods. 1 písm. i/ OSP).

O trovách súdneho konania rozhodol najvyšší súd podľa § 224 ods. 2 OSP v spojení s § 250k OSP a § 250l ods. 2 OSP. Keďže úspešnému navrhovateľovi trovy v konaní nevznikli, najvyšší súd mu nemohol priznať ich náhradu.

Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 01. mája 2011).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.